

A 2020-AS ÖRMÉNY-AZERI HÁBORÚ OKAINAK, INDOKAINAK ELEMZÉSE

Szücs Lotti¹

Absztrakt

Kötődés vagy bosszúvágy? Ez a kérdés merül fel bennem a 2020-as örmény-azeri háború kirobbanásának elemzése során. 2020. szeptember 27-én az örmény kormány szükségállapotot hirdetett, így az azeri konfliktus határháborúvá változott. Hogyan jutott el a terület az örmény társadalmi válságtól addig, hogy a nemzetközi közösség hivatalosan Azerbajdzsán új állama részeként ismerte el az enklávét? Az örmény identitású lakosság a területhez való kötődésükre és a jelenlegi etnikai viszonyokra hivatkozva akarja a jogát érvényesíteni. Az azeri nép ragaszkodása a térséghez a bosszúvágyból fakad, ugyanis erősen érzik még a kilencvenes években lezajlott hegyi-karabahi háború okozta sebeket: egymillió menekült és több tízezer halott azeri emléke, valamint a nemzetközileg elismert területeiknek 20 százalékanak elvesztése. Emellett meg kell említeni a harcok lehetséges globális terjeszkedését is: Törökország Azerbajdzsánt, míg Oroszország Örményországot támogatja. Vajon a szövetséges országok mennyire befolyásolják a hosszú éveken keresztül tartó ellenségeskedés végső kimenetelét? Valóban a konfliktusok alapja az etnikai különbségek vagy a területszerzés? Vagy a katonai szövetségeket megmozgató nyílt konfrontációval végződhet ez az eseménysorozat? Ezen kérdéseket taglalva szándékozom felfedni az előzmények kihatásait a 2020-as konfliktus eseményeire.

Kulcsszavak

hegyi-karabahi konfliktus, Azerbajdzsán, Örményország, tűzszünet, 1988-1994-es háború

1. Bevezetés

Hegyi-Karabah, a Dél-Kaukázus térségében, Azerbajdzsán délnyugati részén, Alsó-Karabah és Zangezur között, a Karabah-hegység keleti oldalán, közvetlenül az örmény határ mellett elhelyezkedő, többségében az örmény nép által lakott különleges autonóm státusszal rendelkező enklávét a nemzetközi közösség 1991 óta az olajban gazdag, s egyre nagyobb gazdasági hatalommá növvő Azerbajdzsán részeként ismeri el. Árcáh Köztársaság vitatott hovatartozása miatt „puskaporos helyzet” alakult ki az elmúlt harminc évben az örmény és az azeri állam között, aminek okán 2020 júliusában Árcáh Köztársaság, Örményország és Azerbajdzsán között határvillongások mentek végbe. Ennek következményeként 2020. szeptember 27-én az örmény kormány szükségállapotot hirdetett, így a „befagyott” örmény-azeri konfliktus határháborúvá változott. Ez a „befagyott konfliktus” a legrosszabb pillanatban érkezett az olvadáshoz, a koronavírus-járvány idején. Ezért a körülmények vizsgálatán kívül a két harcoló félnek a menekültek lakhatási viszonyainak, és a kivándorlás jelenségének problémáján kívül a COVID-19 okozta súlyos gazdasági, társadalmi és egészségügyi válságot

¹ Szücs Lotti, lottiszucs27@gmail.com

is kezelniük kellett. Ennek a szituációnak a kezelésén túl az okok, indokok vizsgálata is kiemelt jelentőségű a konfrontáció kapcsán. (Varga, 2020) (Coffey, 2020) (Yousefi-Kóbor, 2013)

A kutatásom során több hazai és nemzetközi forrást is megvizsgáltam a témával kapcsolatban és ezek elemzése során a következő kérdésekre kívánok választ adni:

- Mi lehet az oka e vérengzéseknek?
- Hogyan is jutottunk el a konfliktusig, amely a katonák mellett civil áldozatokat is követelt?
- Mi lehet az oka a nagy pusztításokkal járó fegyveres konfliktusnak?

Vlagyimir Putyin 5000 főre becsülte nagyjából az áldozatok számát, a karabahi hatóságok szerint több mint 1740 katonájuk esett el a harcok alatt. Hogyan jutott el a nézeteltérés idáig? Ezen kérdésekre kerestem a választ. A kutatásom során az a célom, hogy egy széleskörű értelmezést adjak a konfliktus okaira, indokaira.

2.Előzmények és a felek álláspontjai

2.1. Hegyi-Karabah a XX.században

Elsőként az alábbi kérdéskört kell megvizsgálnunk az ellentét kapcsán: Hogyan is jutottunk el a konfrontációig, amely katonai és civil áldozatokat is követelt? A kérdés megválaszolásához vissza kell térnünk a XX. századi Örményország helyzetének a vizsgálatához, ugyanis az örmény etnikum helyzete ebben az időszakban kritikussá vált. Meg kell említeni, hogy az örmények keleti letelepedési körzetei már a XIX. század végére orosz fennhatóság alá kerültek, ami viszonylagos biztonságot nyújtott az ifjútörökök megsemmisítő politikája ellen. Ebből is kiviláglik, hogy Oroszország fennhatósága Örményország felett már korábbra visszavezethető. (Yousefi-Kóbor, 2013) A cári Oroszország – hogy ellenőrzése alatt tarthassa e területeket az 1905-ös forradalmi megmozdulásoknál – kijátszotta egymás ellen az etnikai kisebbségeket. Ez az esemény véres konfliktusokhoz vezetett Bakuban, Nahicsevánban és Susában az azerbajdzsáni törökök és az örmények között. Törökország és az Orosz Birodalom egymással szemben léptek be az első világháborúba, amelynek során a harci események főként a keleti és a kaukázusi frontokon zajlottak. A törökök a háborúba lépést követően folyamatosan nyomultak előre a Kaukázusi térségben, ennek következményeképpen 1914 decemberében az Orosz Birodalom és Örményország jelentősebb területeit, többek között Sarikamist is elfoglalták, az elfoglalt civil területeken nagy pusztítás zajlott. (W.E.D, 1953) Az örmény túlélők egy része Oroszországba menekültek, másokat Szíriába deportáltak vagy az iszlám vallásra kényszerítettek. (Wagner, 2020) A népiártásnak a Sztálin vezette szovjethatalom vetett véget az 1920-as évek elején. A kommunista Vörös Hadsereg ellenőrzése alá vonta a területet, amelynek fölosztása nem a nemzetiségi problémák megoldását, hanem az ott élők engedelmességre kényszerítését szolgálta. A Szovjetunió területszervezése által Azerbajdzsán területén létrejött a Hegyi-Karabahi Autonóm Régió, mely Örményországgal lett határos terület, de teljesen a kommunista erő befolyása alatt állt. (Yousefi-Kóbor, 2013) A Szovjetunió 1991-es megszűnése előtt 1988-ban feléledt a területen az örmény és az azeri nacionalizmus, emiatt a gazdasági válság mellett egy társadalmi válság ment végbe a térségben. Ezen okok mellett még ki kell emelni, hogy a rendszerváltás előtt nem csupán Karabah területén, hanem Bakuban és Jerevánban is etnikai összecsapásra került sor, amely hozzájárult a hegyi-karabahi háború kirobbanásához. A karabahi örmények Örményországhoz kívántak csatlakozni területileg és tüntetések indultak ennek elérésére, viszont Bakuban válaszul ellentüntetések kezdődtek. 1988 februárjában már megszavazták Karabah vezetői az Örmény Köztársasággal való egyesülést, azonban ezt a kérelmet a szétbomló Szovjetunió elutasította és a határok tiszteletben tartására kötelezte a kisebbséget. Ennek hatására az ellentétek nem szűntek meg és

mindkét oldalról egy „pogrom-háború” indult a különböző etnikumok ellen. Ennek a nézeteltérésnek a tovább gyűrűzését Moszkva 1991-ig tudta visszaszorítani az orosz békefenntartók kirendelésével, de 1991 végére a szovjet térség szétesésével a két állam, Örményország és Azerbajdzsán is nyíltan egymás ellen fordult. A háború során inkább az örmény csapatok győzedelmeskedtek az azeri erőkkel szemben. Az örmények 1992-ben Susát, majd 1993-ban Árcáh területét körülvevő azeri támaszpontokat is elfoglalták. A 1990-es években lezajlott háborút Azerbajdzsán elveszítette és az azeri illetve a hegyi-karabahi területekből létrejött Árcáh Köztársaság de jure Azerbajdzsán, de facto Örményország része lett. Ez a fegyveres konfliktus rengeteg áldozatot követelt², amit a Szovjetunió örökébe lépő Oroszország 1994. május 16-án szüntette meg a tűzszüneti megállapodás létrejöttének elősegítésével. A harcok örmény győzelemmel zárultak, mivel Moszkva fegyverekkel támogatta a csapatokat, a tűzszünet után Hegyi-Karabah és hét szomszédos megye kikerült Baku ellenőrzése. (Csernus, 2020) (Rácz, 2020)

2.2. Az örmény-azeri ellentét a XXI. században

A tűzszünet megkötése óta több mint huszonöt év telt el, közben a két ellenséges oldal rendszeresen megsértette a tűzszüneti megállapodást és 2016. április 2.-án az azeriek megtámadták az örményeket és lezajlott a „négynapos” háború. Ennek a „rövid” háborúnak inkább politikai, mint katonai eredményei voltak, ugyanis az azeriek csak pár települést és néhány magaslatot foglaltak vissza a jerevániaktól, viszont 2016-ban az alacsony olajárak és a magas infláció miatt komoly belpolitikai problémái adódtak a politikai vezetésnek, emiatt „figyelemelterelőként” használták ezt a fegyveres fellépést. Viszont ennek az összecsapásnak egyes elemzők szerint nagyobb jelentősége volt, mivel sikerült a szakadárokat kimozdítani a több évtizedes védelmi vonalukból és elősegíteni a későbbi katonai előre nyomulást. Ennek a konfrontációnak az értékelésekor felmerült még nemzetközi szinten az a gondolat, hogy nem is Azerbajdzsán, hanem Oroszország mozgatta a háttérben a szálakat az ukrán válság és a szíriai beavatkozása miatt, de végezetül megállapították, hogy a nagyhatalomnak nem volt szerepe a támadás megszervezésében. A „négy napos” fegyveres konfliktus után 2018-ban a békés forradalom keretei között eltávolított Szerzs Szargszjan egykori hegyi-karabahi harcos és örmény miniszterelnök helyére érkező Nikol Pasinjának kezdetben nagy célja volt, hogy csökkentse a nézeteltérések mértékét az örmény és az azeri nemzet között. Viszont Nikol Pasinján, miniszterelnök egy év után gyökeresen más álláspontot kezdett képviselni az azeri kérdéssel kapcsolatban, 2019-ben a miniszterelnök egy beszédében³ már úgy fogalmazott, hogy Árcáh Köztársaságra úgy kell tekinteni, mint Örményország egy részére. Ezen események már közvetlen előzményei voltak örmény oldalról a 2020 júliusában végbemenő határvillongásoknak. A 2020 júliusában végbemenő eszkaláció hatására nem csupán a karabahi területeken, hanem az örmény-azeri határokon is kirobbantak a harcok, melyek a lakott környezet pusztításához és a civil lakosság meggyilkolásához vezetett. (Rácz, 2020) (Wagner, 2016) (Ács, 2020)

² Mintegy 30 000 ember halt meg, és a harcok, valamint az etnikai tisztogatások miatt 230 000 örmény és 800 000 azeri menekült el.

(Forrás: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/aj.html#Issues>)

³ Nikol Pashinyan: "Armenia is today unequivocally a democratic country"

(Forrás: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/nikol-pashinyan-armenia-is-today-unequivocally-a-democratic-country->)

2.3. Azerbajdzsán álláspontja

Ilham Alyjev által stabil autoriter formában vezetett Azerbajdzsán a háború kirobbanásának „indokaként” arra hivatkozott, hogy az 1988-94-es háború előtt a hegyi-karabahi terület lakosságának több mint 20%-a volt azeri, viszont a háborúban a karabahi csapatok nem csupán a területről, hanem a szomszédos azeri járásokból is kiűzték az azeri lakosokat. A kilencvenes években kötött megállapodásokból a kisebb védelmi erőforrásokkal rendelkező örmény oldal került ki győztesként, emiatt a visszavágásra készülő bőséges kőolaj és földgáz lelőhellyel rendelkező Azerbajdzsán folyamatosan növelte a 2000-es években a védelmi kiadásait, ennek hatására 2020-ra már megközelítőleg a fegyverkezési és védelmi kiadásokra 2,27 milliárd dollárt költött, amely több mint a fele Örményország 2020-as teljes állami költségvetésének. (Coffey, 2020) (Ács, 2020)

2.4. Örményország és Hegyi-Karabah álláspontja

Ebben a háborúban mindig kérdéses Örményország szerepe, ugyanis formálisan a két szemben álló fél Árcáh Köztársaság és Azerbajdzsán, de a jereváni kormány máig nem ismeri el Hegyi-Karabahot külön köztársaságként, ugyanis az ország a karabahi területek jövőjét sajátjaként kezelve tárgyalta a „két állam” nevében az azeri erővel szemben is. Hegyi-Karabahi Köztársaság vezetése már a kezdetektől Örményország politikai és anyagi támogatásától függött, valamint ki kell emelni, hogy az utóbbi évtizedekben az örmény elnökök mind a Karabahhoz való kötődésüknek köszönhetik a politikai karrierjüket. Hegyi-Karabah és Örményország a harcok megkezdésével kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a terület lakossága 95%-ban örmény identitású, mégis a terület de jure Azerbajdzsán része. A területen élő népesség a keresztény vallást és kultúrát vallja magáénak az örményekhez hasonlóan, emiatt Hegyi-Karabah Örményországhoz jobban kapcsolódik közös identitás, történelem miatt, mint a muszlim vallású Azerbajdzsánhoz. Mind Hegyi-Karabah, mind Nikol Pasinján által irányított Örményország a keresztény kultúra utolsó bástyájaként fennálló terület a térségben Grúzia és Oroszország mellett. Nem is véletlen, hogy az Oroszországgal való szövetség a korábbi történelmi kapcsolatra és a közös vallási-kulturális jellegre épül. (Varga, 2021) (Rácz, 2020)

3. Nemzetközi vonatkozás

3.1. Törökország szerepe

A fegyveres ellentét nemzetközi vonatkozását is érdemes megvizsgálni, ugyanis a törökök illetve az oroszok szerepe is jelentős a háborús esemény kapcsán. Recep Teyyip Erdogan által vezetett Törökország Azerbajdzsán oldalán lépett fel a harctéren, ezért a török-örmény ellentét előzményeit vizsgálnám meg. Az örmények őshazája a mai Északkelet-Törökország és az Örmény Köztársaság területére esik, lakossága mintegy 3,8 millió. A törökök a 11. században meghódították az örmények földjét, ettől kezdve az örmény nemzet élet-halál harcot vív a nála sokkalta hatalmasabb Törökországgal. (Mikovic, 2020) (Csernus, 2020) A leigázott örményeknek különadót kellett fizetniük és megkülönböztető ruhát viseltek. Az örmény nőket és gyerekeket rabszolgának adták el, és iszlámra kényszerítették őket. Viszont a törökök a XX. században is nyomást gyakoroltak az örmény etnikum felett, ennek következményeként 1915 és 1917 között bekövetkezett egy örmény népirtás, ahol 600–800 ezren veszítették életüket. Az örmény genocídiumra széles körben tekintenek úgy, mint az egyik első modern, szisztematikus népirtásra. A genocídium, amelyet a mai napig legalább huszonnégy ország ismert el hivatalosan népirtásnak, bizonyára a második legrészletesebben tanulmányozott ilyen jellegű eseménysorozat a történelemben. Törökország kormánya a mai napig visszautasítja, hogy az eseményeket genocídiumként jellemezzék. Vajon mi lehet Törökország célja a

konfliktusba való becsatlakozással? E kérdéskör vizsgálatakor arra jutottam, hogy Törökország elsődleges céljai közé tartozik az örmény területek egy részének a megszerzése, az iszlám vallás terjesztése és a kereszténység vallás visszaszorítása. (Aliyev, 2020)

3.2. Oroszország szerepe

Vlagyimir Putyin által irányított Oroszország szerepe szintén kiemelt jelentőségű a fegyveres konfliktus végbemenetelének és vizsgálatának kapcsán. Ki kell hangsúlyozni, hogy az orosz oldal részéről a nyílt konfrontáció elkerülése volt a cél, amit a harcok kirobbanásával nem sikerült elérni. Ennek ellenére 2013-tól kezdve Oroszország Baku fő fegyverexportőre volt, miközben az örményekkel is diplomáciai kapcsolatot tartott. A fenti előzmények áttekintéséből kiviláglik, hogy az oroszok mindig nagy befolyással bírtak az örmény területeken és ez a fajta szoros kapcsolat a Szovjetunió felbomlása után is megmaradt a múltbeli események, valamint a vallási összetartozás miatt. Ehhez hozzá kapcsolódik még, hogy a térségben az oroszok egyik fő célja a török terjeszkedés visszaszorítása, ugyanis a muzulmán törökök ma is uralkodó népek tartják magukat. Az 1992. október 1.-jei pántörök csúcstalálkozón Szulejmán Demirel, akkori török miniszterelnök kijelentette: „A török világ számára, amely [...] az Adriai-tengertől Kínáig terjed, ez kézzelfogható valóság. 100 éves álmunk megvalósulása.” Ehhez hasonló török kijelentésektől tartanak az oroszok és emiatt is céljuk a törökök nagyhatalmi státuszának csökkentése és terjeszkedésük visszaszorítása. Mindemellett ki kell emelni, hogy Oroszországnak Örményország energetikai szempontból is fontos, mivel az állam nagyon közel fekszik a Baku–Tbiliszi–Ceyhan (BTC)/Dél-Kaukusz energiafolyosóhoz. Amíg fegyveres konfliktusok vannak az azeriek és az örmények között, addig a Bakuból Európába tartó gáz- és olajszállítás akadózása miatt félt Oroszország, emiatt is a szövetséges állam minél hamarabb rendezni akarta a háborús helyzetet. (Mikovic, 2020)

3.3. Nemzetközi szervezetek szerepe

3.3.1. Az Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO) és a Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezete (KBSZSZ)

A 2020-as örmény-azeri háború elején felmerült a katonai tömbök lehetséges összecsapása, mivel Azerbajdzsán legfőbb szövetségese Törökország az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének (NATO) tagja, míg Örményország az orosz vezetésű Kollektív Biztonsági Szerződés Szervezetének (KBSZSZ) tagja. E tényekre rápillantva felvetődhet bennünk a kérdés, hogy a két ország és a szövetségeseinek fegyveres konfrontációja egy nemzetközi szintű, katonai tömböket érintő nagyobb területet felölelő háborúvá bontakozhatott volna ki.

1.ábra: Örmény-azeri konfliktus 2020-ban
Forrás: Heritage Foundation Research

Azért is merülhetett fel ez a gondolat az összecsapás elején, mivel Oroszországnak két katonai bázisa is van örmény területen, Gyumriban és Erebuniban, emiatt az orosz haderőt gyorsan lehetett volna mozgósítani. Ilyen eseményekre viszont nem került sor, de nemzetközi ok-okozatiság vizsgálatában nem lehet elkerülni a katonai tömbök esetleges szerepkörét.)(Aliyev, 2020)

3.3.2. EBESZ Minszki csoportja

A nemzetközi közösség fellépése is nagy hatással volt a konfrontáció kimenetelére, az ENSZ már a háború elejétől kezdve felszólította az örményeket a csapataik kivonására, de ez nem vezetett gyakorlati eredményhez. Az Amerikai Egyesült Államok és Franciaország társelnöklésével az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet által létrehozott Minszki Csoport már 1994-től hosszú távú nemzetközi béketeremtő akcióba kezdett. 2020. október 1.-jén kiadott egy nyilatkozatot a Minszki Csoport, melyben felszólította a harcoló feleket a tűzszüneti megállapodás megkötésére. Ez a nyilatkozat a 2007 novemberében az Egyesült Államok, Oroszország és Franciaország miniszterei által Madridban bemutatott alapelvekhez is illeszkedett, ugyanis ezen alapelvek Örményországgal és Azerbajdzsánnal kapcsolatos konfliktusos helyzet rendezésére szolgáló előzetes tervdokumentáció volt, mely egy kompromisszumra való törekvést tükrözött a nagyhatalmak részéről. Többek között a Helsinkii Záróokmányban foglalt „egyetemesnek” mondható erőszak tilalmának, területi integritás tiszteletben tartásának, valamint a népek egyenlő jogainak és önrendelkezésnek az alapelveihez is illeszkedik. A madridi alapelvek közé tartozik a Hegyi-Karabahot körülvevő területek visszaadása Azerbajdzsánnak; Árcáh Köztársaságnak a biztonságot nyújtó különleges területi autonómiai státusz biztosítása; a gazdasági és kereskedelmi „folyosó” biztosítása Hegyi-Karabah és Örményország között és a nemzetközi biztonsági garanciák vállalása.(L'aquila, 2009) (Coffey, 2020)

A Minszki Csoporton belül az USA kezdeményezte leginkább a harcok beszüntetésének elősegítését, ugyanis a hegyi-karabahi területen folyó konfliktusok még inkább destabilizálhatják a régióban lévő viszonyokat. Az Egyesült Államok a 2017-es Nemzeti Biztonsági Stratégiájában foglaltak szerinti útmutatást követte azzal, hogy a „forrongó Kaukázusban” lévő eseményekkel szemben fellépett a Minszki Csoporton keresztül, ugyanis a régióban Oroszország és Irán befolyását vissza kellett az USA-nak szorítania a nagyhatalmi status quo megtartása miatt. Valamint kiemelt jelentőségű, hogy Európa és Ázsia közötti kereskedelem három útvonalon keresztül zajlik: Iránon, Oroszországon és Azerbajdzsánon át. De a nyugati nagyhatalmak és Moszkva, valamint Irán közötti kapcsolatok az utóbbi időben megromlottak, ennek a hatására az egyetlen „biztonságos” kereskedelmi útvonal az azerbajdzsáni maradt. Azerbajdzsánon keresztül áthaladó nemzetközi kereskedelem és tranzit útvonalak gördülékeny fenntartása miatt is elsődleges volt az Egyesült Államok, valamint Európa számára is a konfrontáció mihamarabbi rendezése. (Coffey, 2020) (Wagner, 2016)

4. A konfliktus lezárása

4.1.Tűzszüneti megállapodás

A szemben álló felek fegyverszüneti megállapodása 2020. november 10.-én lépett érvénybe. A konfliktusban Oroszország egyfajta döntőbíróként lépett fel, ezért az egyezség alapján a vitatott régióba orosz békefenntartók vonultak be. A tűzszüneti megállapodásban lefektették, hogy 2020. november 20.-ig az Agdami Körzet visszakerül Azerbajdzsánhoz. Ilham Aliyev, az azeri elnök elmondása szerint „nagy terveik” vannak a most átadott agdami régióval. Ez azoknak a családoknak a visszatelepítését jelenti, akik a 1990-es években elmenekültek.

Örményországban heves vitákat váltott ki, hogy a kormány elfogadta a másik oldalnak kedvező tűzszünetet, ezért a nép Nikol Pasinján kormányának lemondását követelte. Ez a megállapodás nem rendezte teljesen a térségben uralkodó ellenséges viszonyokat, viszont a háború okainak vizsgálata elengedhetetlen, ugyanis az ilyen jellegű konfliktusok több eseményből álló láncolatok eredménye. (Aliyev, 2020)

4.2.A konfliktus hatása

A háború visszhangjaként az Európa Tanács részéről felmerült, hogy a konfliktust emberi jogi jogsértésként vizsgálja, ugyanis az atrocitások Európai Emberi Jogi Egyezmény egyes cikkeibe ütközik. A kérdés csupán az, hogy emberi jogi vagy hadi jogi érdeket sértettek-e a felek, amikor a lakott környezetet megtámadták és civil áldozatok is lettek a fegyveres összeütközés során? Ennek megválaszolására az általános és a különleges jogrend kapcsolatát kell megvizsgálni az örmény-azeri háború kapcsán. Az Európa Tanács vizsgálja a történeteket az emberi jogok tekintetében, de sok szempontból a nemzetközi szerv is kötve van nemzetközileg elismert dokumentumokhoz, mint az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez, amely a 15. cikkében kimondja, hogy az élethez való jogot abszolútnak kell tekinteni és e rendelkezéstől tilos eltérni, kivéve a jogszerű háborús eseményeknél bekövetkező halálesetknél. A következő kérdéskör az lesz a szerv vizsgálati mechanizmusa során, hogy az adott konfliktus jogszerű háborús cselekménynek lehet-e tekinteni? (Coffey, 2020) (Gönczi, 2021)

Egy érdekes momentumra hívta fel az Al-Jazeera újságírója a figyelmet. Ugyebár a konfliktus végkimeneteléből kiviláglik, hogy Azerbajdzsán és Törökország határozottan győzelemként könyvelheti el a 2020-as örmény-azeri konfliktust, de Borut Grgic szerint a konfrontáció legnagyobb vesztese nem Örményország, hanem az Európai Unió. Az EU csupán „háttér-megfigyelőként” vett részt az eseményekben, ennek pedig lehetnek következményei, ugyanis a szintén nagy mennyiségű azeri gázt vásárló Unió kereskedelmét szintén orosz, illetve török békefenntartók fogják ellenőrizni. Emellett ki kell emelni azt is, hogy az Unió vezetősége semmilyen normális megoldást nem tudott kitalálni harcok megszüntetésére: Josep Borrell, az Európai Unió külügyi- és biztonságpolitikai főképviselője az Európai Biztonsági Együttműködési Szervezet Minszk Csoportjával történő konzultációt, Emmanuel Macron francia elnök a törökök (NATO-szövetségesük) harcokon kívül maradását, Merkel pedig egy telefonos konzultációt követelt a küzdő felektől. Az újságíró kiemelte, hogy az Unió „szereplő” kíván maradni a dél-kaukázusi térségben, többek között azzal a cselekedetével, hogy szövetséget köt a keresztény Grúziával, még ha ezzel Oroszország ellenszenvét is váltja ki. (Gönczi, 2021) (Akhmetova, 2021) (Aliyev, 2020)

Azerbajdzsánban a konfliktus társadalmi hatása a migráció megnövekedése a térségen belül, ugyanis a harcok miatt rengeteg lakó hagyta el az otthonát. Ezzel az a probléma vetődött fel, hogy a menekültek számára épült lakókomplexumok több alapvető infrastrukturális hiányosságokkal rendelkeznek, mint a vezetékes víz, a tömegközlekedés, a munkalehetőségek hiánya vagy a szűkös élettér. Vagyis olyan ellátási hiányosságokkal küzd a bakui kormány, amelyeket egy fegyveres konfliktus után még nehezebben tud majd kezelni. Az azeriek célja a menekültek integrálása és pozitív diszkrimináció által könnyebb munkához juttatása, vagyis a kormányzat a menekültek kollektív tudatának fenntartása érdekében egységesítve szegregálja őket a társadalom egészétől. Emellett az újonnan szerzett területekre való betelepítéssel kapcsolatos problémákat is meg kell oldania az azeri kormányzatnak. (Varga, 2021) (Gönczi, 2021) (Aliyev, 2020)

5.Összefoglalás

A kutatási kérdésekre válaszolva a következőket állapítottam meg a 2020-as örmény-azeri konfliktus elemzése során:

Az események bekövetkezése a múltban elkezdődő ellenségeskedésnek és veszteségeknek a tovagyűrűző hatása, ahol a területszerzés, az etnikai különbségek és a nagyhatalmi befolyásolás játszik kiemelkedő szerepet. Az örmény genocídium, a nagyhatalmak játszmái, az 1990-es években lezajlott háború okozta veszteségek, a vallási ellentétek kiéleződése mind-mind hozzájárultak a háború kitöréséhez. Emellett a gazdasági érdekek, mint a BTC vezetékek szerepe, Árcáh Köztársaság nyersanyagai is központi jelentőségűek az ellentét vizsgálata során. (Akhmetova, 2021) (Csernus, 2020)

A tűzszüneti megállapodás nem egyenlő az ellentét lezárásával, ugyanis újabb ellenséges hangulat alakult ki Örményországban. Reméljük, nagyobb konfrontációra újabb huszonöt esztendőig nem kerül sor a térségben, mivel a fegyveres viszályok nagyszámú emberáldozatokat követeltek az előző konfliktusok során is.

Irodalomjegyzék:

Wagner Péter (2016): A „négynapos háború” Hegyi-Karabakhban (Külügyi és Külgazdasági Intézet tanulmány T-2016/5.)

https://kki.hu/assets/upload/5_KKI-tanulmany_AZE-ARM_Wagner_20160713.pdf

(Letöltés dátuma: 2021.10.10.)

Nikola Mikovic (2020): The Nagorno-Karabakh Conflict: Will Russia Lose Armenia?

<https://towardfreedom.org/story/admin/the-nagorno-karabakh-conflict-will-russia-lose-armenia/>

(Letöltés dátuma: 2021.09.19.)

Gönczi Róbert (2021): A hegyi-karabahi konfliktus és annak migrációs következményei (Migrációkutató Intézet) Horizont 2021/2

https://www.migraciokutato.hu/wpcontent/uploads/2021/02/20210210_HORIZONT_2021_2_gonczy_robert_a_hegyi_karabahi_konfliktus_es_anna_migracios_kevetkezmenyei.pdf

(Letöltés dátuma: 2021.12.10.)

Jeyhun Aliyev (2020): Armenia-Azerbaijan Conflict: New Horizons After 3 Decades.

<https://www.aa.com.tr/en/azerbaijan-front-line/armenia-azerbaijan-conflict-new-horizons-after-3->

(Letöltés dátuma: 2021.02.01.)

Csernus Szilveszter (2020): Mi vezetett az örmény népiirtáshoz? (tanulmány) (Letöltés dátuma: 2021.10.10.)

<https://mult-kor.hu/egy-evszazad-utan-sincs-egyvetemes-konszenzus-az-ormeny-nepirtas-krul-20200424?pid=3>

Varga Réka (2020): A Hegyi-Karabakhban folyó konfliktus: nemzetközi jogi minősítés és a magyar álláspont, 2020/11 Pázmány Péter Katolikus Egyetem

https://plwp.eu/images/2020/PLWP_2020-11_Varga.pdf

(Letöltés dátuma: 2021.09.04.)

Rácz András(2020): Újabb háború Hegyi-Karabahért

<https://www.ludovika.hu/magazin/aula/2020/09/30/ujabb-haboru-hegyi-karabahert/>

(Letöltés dátuma: 2021.09.23.)

Ács Nóra (2020): Forrongó Kaukázus?—A hegyi-karabahi konfliktus

<https://biztonsagpolitika.hu/egyeb/forrongo-kaukazu-a-hegyi-karabahi-konfliktus>

(Letöltés dátuma: 2021.02.10.)

Luke Coffey (2020): Azerbaijan and Armenia: A Regional Conflict with Global Implications

<https://www.heritage.org/sites/default/files/2020-10/BG3542.pdf>

(Letöltés dátuma: 2021.09.04.)

Erin Blakemore (2020): How the Nagorno-Karabakh Conflict has been Shaped by Past Empires.
<https://www.nationalgeographic.com/history/2020/10/hownagorno-karabakh-conflict-shaped-by-past-empires/>
(Letöltés dátuma: 2021.08.24.)

Vahid Yousefi-Kóbor Judit (2013): A Kaszpi-tengeri olaj hatása Azerbajdzsán politikai és gazdasági fejlődésére, Századok tanulmány 10-11 oldal
https://epa.oszk.hu/02900/02924/00003/pdf/EPA02924_valosag_2013_3_013-037.pdf
(Letöltés dátuma: 2021.09.04.)

Cory Welt-Andrew S. Bowen (2021): Azerbaijan and Armenia: The Nagorno-Karabakh Conflict, 2021,
<https://sgp.fas.org/crs/row/R46651.pdf>
(Letöltés dátuma: 2021.12.12.)

Aigerim T. Akhmetova (2021): Armenia-Azerbaijan Wars: Looking for Nagorno-Karabakh Conflict Resolution, 2021
https://www.airuniversity.af.edu/Portals/10/ISR/student-papers/AY21-22/Armenia_AzerbaijanWarsNK_Akhmetova.pdf
(Letöltés dátuma: 2021.12.18.)

L'aquila (2009): Statement by the OSCE Minsk Group Co-Chair countries <https://www.osce.org/mg/51152>
(Letöltés dátuma: 2021.09.04.)

Allan W.E.D. :Caucasian Battlefields: A History Of The Wars On The Turco-Caucasian Border 1828-1921 (1953)